

El Calafate

Oneindigheid, ijs en wind

Lang voordat de blanken als gieren neerstreken op de pampa's, de bergen en de fjorden, lang voordat ze hier de rust en de vrede verjoegen, leefden hier twee volkeren: de *Tehuelches* en de *Onas*. Niet dat die in vrede leefden. In tegendeel. Maar het waren vijanden die elkaar aankonden. Bovendien woonden ze nogal ver van mekaar.

Het opperhoofd van de Tehuelches had een dochter die buitengewoon mooi was. Een meisje met grote ogen van een zeldzame gouden kleur. Ze was de oogappel van haar vader. *Calafate* was haar naam.

Het gebeurde dat een jongeling, *Kamshout* genaamd, van de stam van de Onas op een dag onderweg was. Het was een reis vol gevaren die hij moest ondernemen als onderdeel van het ritueel dat hem van jongen tot man zou maken. Hij was groot, gespierd en knap. Het noodlot wilde dat de jonge man en het mooie meisje mekaar ontmoetten. Meteen sloeg bij hen de bliksem in hun hersenpan. Ze werden op slag smoorlijk verliefd op elkaar. Le coup de foudre... er was geen kruid tegen gewassen. Hoewel ze wisten dat hun verhouding niet op begrip en nog minder op de goedkeuring kon rekenen van hun respectieve stammen, bleven ze elkaar in het geniep ontmoeten. Helaas was er een stamgenoot van Calafate die ook verliefd was op het meisje. Omdat hij haar nauwelijks uit het oog verloor kwam hij achter de geheime ontmoetingen. Hij briefde het over aan het stamhoofd. Deze ontstak in een laaiende woede. Hij riep de sjamaan van het dorp bij zich en hij gebood hem ervoor te zorgen dat zijn dochter niet meer in staat zou zijn om de gehate vijand te ontmoeten. De sjamaan zat met de handen in het haar want hij wist maar al te goed dat er tegen dat soort emoties niets te doen was. Tenzij... Hij besloot Calafate te betoveren. Te maken dat ze niet meer van haar plaats kon komen. Hij veranderde haar in... een struik! Eén die altijd groen bleef, dat wel. Bovendien hadden de bloemen aan die struik een gouden kleur zoals eens de ogen van Calafate. Het onmiddellijke gevolg was echter dat de jongeman Calafate niet meer kon vinden. Hoe hij ook zocht overal waar zijn benen hem

De gouden bloemen van de calafate. Zonder bessen...

dragen wilden... Hij vond haar niet. Nooit meer. Al bleef hij altijd maar weer terugkomen.

Ondertussen kreeg de sjamaan spijt van wat hij had gedaan. Een volledig herstel van zijn wandaad was niet meer mogelijk. Om het toch een beetje goed te maken zorgde hij ervoor dat de struik zoete, purperen vruchten droeg. Ze waren de tranen van het verlangende hart van Calafate.

Als gevolg van dat alles zal al wie van die vruchten eet, betoverd raken en dezelfde aantrekkingskracht ervaren als eens Calafate en Kamshout. Wie van de vruchten eet is gedoemd om terug te komen naar dit land.

Berberis

We waren er te vroeg. De struiken van de *Berberis buxifolia* of van de *Berberis darwinii* droegen wel al de gouden bloemen maar nog niet de diep purperen vruchten. Ervan eten

Het schaars begroeide landschap met de bolle struikjes

was dus niet mogelijk. Spijtig. Ze schijnen wel degelijk heel smakelijk te zijn en de nevenverschijnselen... geef toe, die zijn ook niet te versmaden.

De beide planten zijn tot nationale plant van Patagonië verklaard. Al kan je dan van Patagonië niet zeggen dat het een natie is. Zeldzaam zijn de struiken hier alleszins niet. Je ziet ze overal en altijd hebben zij, en andere struiken, steeds dezelfde merkwaardige bolle vorm. Alsof iemand al dat gewas in dezelfde vorm heeft gesnoeid. Wat inderdaad ook gebeurd is. De tuinier is echter niet zichtbaar maar des te beter voelbaar. Het is de nooit helemaal aflatende

wind in Patagonië. Een wind die soms zeer heftig waait en niet zelden onaangenaam is. Dat hebben alleszins de migranten die met grote verwachtingen naar hier kwamen zeer nadrukkelijk ondervonden. Het moesten sterke mensen zijn die hier konden overleven en die de oneindige eenzaamheid en desolaatheid konden blijven verdragen.

Er moet indertijd, zeg maar het einde van de 19^e eeuw, wel een soort propaganda zijn gevoerd in onze gewesten om mensen naar Patagonië te lokken. Niemand anders dan Karel Waeri, de Gentse volksdichter (Mijne Vlieger, Ne Koevoet es beter dan Boulie) doorzag het spelletje en waarschuwde ervoor in zijn (onbekende) lied

Naar Argentina!!!

Op de wijs van: Wie gaat er mee naar Verapaz

*Wie gaat er mee naar Argentina
Door d'Atlantische waters,
Daar jagen wij 't goed leven na
En eten gelijk de paters*

*Wie gaat er mee naar Argentina,
Daar hebben wij goed leven,
naar 't Zuiden van Amerika
Zo richten wij de steven,
De landverhuizingsmaatschappij
Beloofd ons gouden bergen,
Een paradijs geeft men u vrij,
Wat kan men beter vergen?*

*Er heerst niet weinig werkgebrek,
Waar nood is uitgesproten,
En dit bevordert het vertrek
Van vele landgenoten
Wanneer die broeder watermuur,
U afscheidt onzer wallen;
Dan zult gij hier het armbestuur
Niet lastig komen vallen.*

Het gaat zo nog even door maar het besluit is:

*Past op, Werklieden, 't is geen goud,
Wat gij alweer ziet blinken;
Want wie het lokaas niet mistrouwt,
Laat zich aan banden klinken.*

*Men maakt u gratis passagier,
Half spoor zult g' ook erlange;
Waarom? ... dat ziet ge wel van hier,
om u in 't net te vangen.*

*Gij hebt het recht hier te bestaan,
Strijdt moedig, helpt ons mede;
Waarom naar Argentina gaan?
Hiertoe bestaat geen reden,
Alles is hier in overvloed,
Geen mensch moet honger lijden,
g' Hebt werk en brood, zo gij met moed
Voor beter loon durft strijden!*

Waar, o waar?

We landden op de *Aeropuerto Internacional de El Calafate - Comandante Armando Tola*. Een hele mondvol. Toen het vliegtuig ons had uitgespuwd zetten we voor het eerst voet op Patagoonse bodem. Het mythische, legendarische Patagonië dat zich altijd al in sluiers van geheimzinnigheid heeft gehuld.

Alweer heel wat jaren geleden was er op zondagavond een programma op de radio dat

Kijk toch eens hoe ver zuidelijk we wel waren afgezaakt!

„*Het Einde van de Wereld*“ heette. Iets waarvan ene Dree Peremans de dader was. Ik placht er naar te luis-
teren. Het was een rare mengelmoes waarin het voort-
durend ging over het geheimzinnige Patagonië en de
vreemde verhalen die erover te vertellen waren. Pere-
mans heeft er trouwens drie boeken over volgeschre-
ven. Er blijkt hier te lande nog een stichting te bestaan:
de *Fundación Patagonista*. Een nogal losse verzame-
ling van kunstenaars van divers pluimage, heb ik de in-
druk. Ze geven ook een tijdschrift uit: de *Gazet van Pa-
tagonië*.

Om met die *Gazet* te spreken:

*Langs de Patagoonse wegen
is er veel dat ons verbaast.
'k Heb er veel cadeau gekregen
ongevraagd en ongehaast.
't Is te veel om op te sommen,
't is te veel van allemaal.
Dus ik sla op alle trommen
voor 't vervolg van dit verhaal!*

Ik had het niet beter kunnen zeggen.

De *Fundación* heeft ook een hymne. Maar dat bespaar ik je. Ik heb trouwens, wat die reeks programma's betreft, nooit de lijn kunnen trekken tussen ernst en luim. Het was waarschijnlijk ook niet de bedoeling dat te kunnen. Als er al een grens was...

Patagonië is geen land, geen staat maar een gebied in Zuid-Amerika. Het ligt ten zuiden van de rivier de Colorado tot aan de Straat van Magellaan. Het gebied strekt zich uit over zowel Chili als Argentinië. De grenzen ervan zijn niet scherp getekend.

Op grote voet

Vroeger waren de mensen kleiner van gestalte. Doorgaans. Voordat je me ervan bedenkt uit mijn nek te kletsen; ik haal het maar even aan om te verklaren hoe Patagonië aan zijn naam kwam. Dat gebeurde namelijk toen in 1520 de Portugese ontdekkingsreiziger *Ferdinand Magellaan* er als eerste Europeaan passeerde op zijn wereldreis. Hij vond daar

mensen die, naar zijn begrippen, heel groot waren. Reuzen, vond hij. Men denkt nu dat Magellaan waarschijnlijk mensen van de Tehuelches heeft gezien. Die waren in doorsnee iets als 180 centimeter groot. Terwijl de gemiddelde Spanjaard in die tijd meestal rond 150 centimeter lichaamslengte bleef hangen. Antonio Pigafetta was de schrijver van de expeditie en hij pende neer dat Magellaan het gebied „*Patagão*“ noemde. Het is niet helemaal zeker maar er wordt verondersteld dat dat te vertalen is als „Land van de Grote Voeten“. Een beetje vreemd. Je zou toch verwachten dat iemand na de waarneming van ongewoon

Het lege land...

grote mensen het land naar die reuzen zelf zou genoemd hebben. Niet naar hun voeten. Het is niet het enige vreemde wat er rond Patagonië hangt. Het was wel een begin.

Het is overigens geweten dat er bij de expeditie van Magellaan ook Vlamingen waren. Dat staat ergens beschreven. Vijf in getal: één Bruggeling, één Brusselaar, één iemand uit Aarschot en twee Antwerpenaren. Later arriveerde hier in Patagonië *Pater Filip van der Meren* (Filipe de la Laguna) uit Mechelen. Hij bracht de Indianen, samen met het evangelie, ook enkele schapen. Na-

dat die beestjes van hun krulletjes waren beroofd leerde hij zijn parochie spinnen en weven. Zo legde hij de basis van de wolnijverheid. Op de dorre vlakten van Patagonië is er nu nog niet veel meer mogelijk dan het houden van schapen. Die teelt en de handel in wol is wel één van de rijkdommen van Patagonië geworden.

Leegte

Argentijns Patagonië is hoofdzakelijk... leeg. Dat was vanuit het vliegtuig goed te zien. Een eerder grauw tapijt en verder niets. Het is voor het grootste gedeelte een steppe. De pampa's. Naar het binnenland loopt de bodem op in een aantal terrassen die als trappen van ongeveer 100 meter hoog zijn opgebouwd. Er is weinig begroeiing. Hier en daar een depressie waar zich wat water heeft verzameld maar over het algemeen is het er droog. Zeer droog. Aan de andere kant, in Chili, liggen de zaken totaal anders. De westenwinden die regen aanvoeren lopen zich te pletter op de Andes en storten nagenoeg al hun water uit over Chili. En de Argentijnse kant verdroogt. Wel is het zo dat de overvloedige regen aan de Chileense kant en de lage temperatuur van het zeewater koude en vochtige luchtlagen doen ontstaan. Dat werkt dan weer mee aan het ontstaan van grote ijsvelden die op hun beurt bijdragen aan de gletsjers. Van deze laatste zijn er hier enkele sensationele exemplaren te vinden. Het is zelfs zo dat de ijsvelden de grootste zijn, buiten Antarctica, van het zuidelijk halfrond.

Opgekalefaterd

El Calafate is een stad in het Argentijnse departement *Lago Argentino* in de provincie Santa Cruz. De stad ligt op de zuidelijke oever van het Lago Argentino. Dat laatste heeft dus de naam van het departement bepaald. Het is duidelijk dat de stad genoemd is naar de veel voorkomende struik. „Calafate“ staat in het Spaans trouwens voor „breeuwen“, het dichten van naden in scheepsrompen. Raar. Ik weet niet hoe de plant daarbij komt kijken. Wel is het verder duidelijk dat het Nederlandse „kalefateren“ oorspronkelijk dezelfde betekenis had.

Eigenlijk is er in El Calafate vooral één straat: de *Avenida del Libertador General San Martín*. Ik zei het al eerder: als er al een straat is in een Argentijnse stad of een Argentijns dorp, dan heeft ze die naam. In El Calafate staat die straat aan beide zijden vol met allerlei winkels, cafés, restaurants en wat er dies meer nodig is om het de toerist naar de zin te maken en zijn geld te laten uitgeven. Er zijn verder wel wat zijstraten maar het is duidelijk

dat de stad bijzonder snel aan het groeien is en hier en daar wat groeipijnen ondervindt. Goed tien jaar geleden telde El Calafate amper 6410 inwoners. En toen kwam er een gloednieuwe luchthaven. De eerder genoemde Aeropuerto Internacional de El Calafate die pas in 2000 werd in gebruik genomen. Daarna groeide het bevolkingscijfer razendsnel. Bij zoverre dat er in 2007 tijdens het toeristische seizoen naar schatting 17 000 mensen woonden. El Calafate is de basis van waaruit allerlei kan ondernomen worden. Dat was het al langer maar vroeger dan de eeuwwisseling placht het een klein avontuur te zijn om er te raken.

Er is dus een verbazende toename van het toeristische verkeer merkbaar. Dat gaat gepaard met een vernieuwing van vele zaken in het stadje. De lokale ondernemers investeren in het bouwen van nieuwe hotels en cottages. De winkels krijgen een face lift en de andere diensten worden verbeterd. Misschien dat er nog wat te doen is aan de rare tijden dat de banken en wisselkantoren geopend zijn. Het was merkbaar dat er gewerkt werd aan straten en wegen. Op te merken valt dat El Calafate de letterlijke betekenis van de naam ernstig neemt en er flink opgekalefaterd wordt.

Naar het schijnt komen de vorige en de huidige president van de republiek hier vandaan. Ze waren ooit met mekaar getrouwd. Totdat Nestor Kirchner schielijk het tijdelijke met het eeuwige verwisselde. Toen volgde zijn echtgenote Kristina hem op. Iets wat al eerder eens was gebeurd in Argentinië toen Juan Perón stierf en werd opgevolgd door zijn derde echtgenote Isabel. De Kirchners zijn niet bepaald armlastig. In El Calafate hebben ze minstens twee flink grote huizen. Aan één daarvan, een groot roze geval, zijn we gepasseerd. Het andere is niet te zien want handig verborgen achter dichte begroeiing en zwaar bewaakt, zei de gids.

Het klimaat in El Calafate is tamelijk streng. Met frisse tot warme zomers waarbij er nagenoeg geen regen valt en koude winters met iets meer regenval. Speciaal voor ons was het daar, in de plaatselijke lente, aangenaam warm en windstil. Uitzonderlijk.

Sneeuw en ijs

De reden waarom we naar El Calafate gekomen waren was het feit dat van daaruit een merkwaardig natuurfenomeen te bereiken was: de *Glaciar Perito Moreno*. Het is niet de enige gletsjer in het gebied, het is ook niet de grootste maar het is wel de meest bereikbare. Om dit wonder te aanschouwen reden we vanuit El Calafate naar het *Parque Nacional de los Glaciares*.

De Perito Morenogletsjer is een van de 48 gletsjers die worden gevoed door het *Zuid-Patagonische IJsveld*, de *Hielos Continentales* of het *Campo de Hielo Sur* dat op twee na de grootste zoetwaterreserve ter wereld is. Het ijsveld heeft, naar schatting, een oppervlakte van 16 800 vierkante kilometer! Dat is iets meer dan de halve oppervlakte van België. Het ijsveld strekt zich uit over een lengte van zo'n 350 kilometer en de grootste breedte

Een overzicht van de Perito Moreno Glaciar. Het geeft nauwelijks weer hoe overrompelend groot de gletsjer is.

ervan is ongeveer 50 kilometer. De ijsvlakte begint op de hellingen van het Fitz Roy massief op een hoogte van 1500 meter. De Perito Morenogletsjer werd in 1981 door de Unesco tot werelderfgoed uitgeroepen.

De Morenogletsjer eindigt in een fjord, waar het ijs gemiddeld 60 meter dik en 5 kilometer breed is. Dan moet je er nog rekening mee houden dat het grootste gedeelte van de ijsmuur onder water zit. Tot ongeveer 130 meter diep.

Sneeuw die hoog in de Andes valt op het ijsveld, doet er gemiddeld vier jaar over om gletsjerijs te worden dat hier aan de oppervlakte komt. Het is wel zo dat de ijsmassa per dag 1 tot 2 meter opschuift. Dat gaat gepaard met gekreun en gekraak en zo nu en dan breken er grote stukken af die in het *Lago Argentino* terechtkomen. Dat geeft een knal die weinig minder is dan een kanonschot. Deze gletsjer groeit nog. In tegenstelling met wat vrijwel overal elders gebeurt waar de gletsjers soms alarmerend krimpen. Wat niet belet dat het ijsveld zelf wel kleiner wordt. En nog sneller dan men had berekend.

De eerste blik op de gletsjer was een beetje teleurstellend. Je zag uit de verte wel een muur van sneeuw en ijs maar uitzonderlijk scheen dat toch niet te zijn. De gids legde uit dat die aanblik bedrieglijk is. Doordat de omgeving zo reusachtig is schijnt de gletsjer eer-

Dichter tegen de gletsjer kom je niet. Dit is de plaats waar ongeveer om de vier jaar de dam met veel geweld breekt. De ijsmuur is hier 80 meter hoog!

der klein. Het was wel degelijk gezichtsbedrog. We mochten het aan den lijve onder vinden want één van de uitzonderlijke zaken aan de Perito Morenogletsjer is dat je er vervaarlijk dicht bij kan komen.

Een eerste mogelijkheid is via het *Peninsula de Magallanes*. Daar zijn een heleboel loopbruggen en diverse strategisch geplaatste platforms geconstrueerd op verschillende hoogten. Waardoor je de gletsjer van verschillende kanten kan bekijken. De laagste *pasarelas* liggen het dichtst bij de gletsjer. Je krijgt hem echter nooit in zijn volle breedte van ongeveer 5 kilometer ineens te zien. Wat niet belet dat het al heel indrukwekkend is wat je wel te zien krijgt. Het is gewoonweg niet te bevatten. De loopbrug-

gen zijn gemaakt met roosters die het licht en het schaarse regenwater toelaten tot de plantengroei er onder. Terwijl diezelfde plantengroei effectief beschermd wordt tegen de nefaste invloeden die duizenden trappelende voeten anders zouden hebben. Het is dan ook streng verboden buiten de loopbruggen te gaan lopen. Ook wanneer je even niet naar de gletsjer kijkt, zijn er nog genoeg interessante zaken op te merken. Zoals overvloedig aanwezige korstmossen die duiden op een goede luchtkwaliteit. Of de calafate die bij ons

Het gletsjerijs is onnatuurlijk blauw door de uitgeschuurde mineralen. Het is dus geen lichtspeling in de bovenstaande foto.

bezoek nog stond te bloeien en de bloemen van de vuurboom die inderdaad vlamvend rood waren.

Een andere mogelijkheid om nader kennis te maken met de gletsjer viel ons ook te beurt. Met een catamaran werd er tot op een paar honderd meter van de ijsmuren gevaren. Je voelt je dan gegarandeerd klein. Dichter komt het vaartuig niet omdat het niet te voorspellen is waar en wanneer een stuk van de muur afbreekt en in het meer terechtkomt. Dat zijn geen onnozel kleine stukjes maar heuse ijsbergen die bij hun val een flinke vloedgolf veroorzaken. Het gletsjerijs vertoont eigenaardige blauwe stukken. Niet wat flauw blauwe schaduwen

maar diepblauwe holten en gaten. Dat komt door de mineralen die het ijs op zijn tocht uitschuurt.

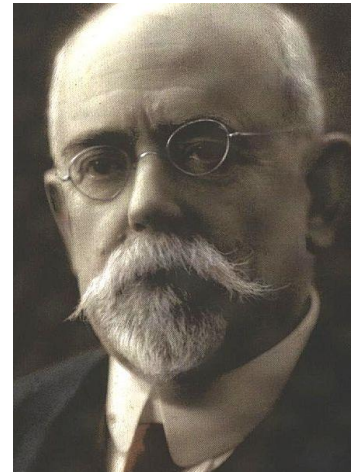
Regelmatig bereikt de bewegende ijsmassa het vasteland. Daarbij wordt de zuidelijke arm van het meer, de *Braso Rico*, afgesloten van het *Canal de los Témpanos*. Het smeltwater wordt dan genadeloos opgestuwd zodat er een enorme druk ontstaat op de gevormde dam. Uiteindelijk breekt die dan door. Een bijzonder schouwspel, kan ik me voorstellen. Wanneer een relatief klein stuk van de ijsmuur al met zoveel lawaai afbreekt, wat moet het dan niet zijn wanneer een onschatbaar grote massa opeens begeeft? Het verschijnsel doet zich gemiddeld om de vier jaar voor. Vroeger was dat zelfs vrij regelmatig maar tegenwoordig blijkt de gletsjer niet meer zo voorspelbaar. De globale opwarming heeft daar alweer wat mee te maken. In maart van dit jaar hadden zowat 5 000 toeristen zich verzameld om de grote doorbraak, *La Ruptura*, mee te maken. Maar de Perito werkte niet mee. De hele dag gebeurde er niets waarop het grootste gedeelte van de toeschouwers afdroop. Pas de daaropvolgende nacht brak het spektakel los. Enkele parkwachters en een groepje niet aflatende toeristen waren de bevoorrechte getuigen. Misschien is de gletsjer het beu steeds zo aangegaapt te worden en had hij daarom besloten de toeristenbende te foppen. Of de oude goden van de Indianen hadden de hand in het spel.

Specialist

Niet alleen de gletsjer maar ook een heel natuurpark is genoemd naar Francisco Pascasio Moreno. Hij was een Argentijnse geograf en ontdekkingsreiziger die dit gebied in de 19^e eeuw verkende en in kaart bracht. Dat hij met „Perito“ wordt aangeduid is niet direct omdat het een koosnaampje zou zijn. Het komt doordat dat woord Spaans is voor „expert“ of „specialist“. Hetgeen een eretitel was die hem werd toegekend omwille van zijn grote en zeer diverse verdiensten.

Hij was het die onder andere de grens tussen Argentinië en Chili vastlegde. Hetgeen in 1881 leidde tot een verdrag. Wat zonder vechten en bloedvergieten ging. Een feit dat jaarlijks nog steeds herdacht wordt in Argentinië.

Zijn vele reizen leverden Moreno een reusachtige collectie op aan archeologische en antropologische vondsten. Om die onder te brengen stichtte hij in Buenos Aires in 1877 een museum. De man stierf in 1919, 67 jaar oud.

Een foto van Francisco „Perito“ Moreno.

Foto van het internet. Public Domain.

Meer

Vanuit het vliegtuig was kort voor het landen in El Calafate reeds een grote waterplas te zien. Die bovendien een zeer ongewone kleur had. Blauw. Turkoois, eigenlijk. Alsof iemand de bodem had geschilderd in die kleur. Zoals je dat ook bij zwembaden ziet.

Een kaartje van het Lago Argentino

Ik vroeg me af of dat door vervuiling kwam. Nee dus, hoewel er wel wat aan de hand was met het water van het meer.

Dat ik het meer gezien had was geen wonder want het *Argentinomeer* (in het Spaans *Lago Argentino*) heeft een oppervlakte van eventjes 1466 vierkante kilometer. Duidelijk iets waar je niet zomaar naast kan kijken.

Het is een zoetwatermeer aan de zuidelijke oever waarvan El Calafate zich genesteld heeft. De grootste breedte is 32 kilometer en het is gemiddeld 150 meter diep. Het is daarmee het grootste meer van heel Argentinië. Het ligt in het Parque Nacional de Los Glaciares. Het meer krijgt zijn water uit de talrijke gletsjers die zich aan de oostkant van de Andes bevinden en waarvan de Perito Moreno er

één is. Twee andere belangrijke gletsjers zijn de Upsalagletsjer (de grootste) en de Spegazzinigletsjer. Het meer stroomt verder oostwaarts om uiteindelijk in de Atlantische Oceaan terecht te komen bij de stad Puerto Santa Cruz.

Koud

Brussel heeft een Koudenberg maar Patagonië heeft de Cerro Frías en deze laatste is toch van een ander allure dan de heuvel in onze hoofdstad. En koud? Jawel, daar boven

De Alice Estancia in haar overweldigende omgeving

was het koud en er stond een flinke wind. Zodat we toch nog een staaltje kregen van de infame Patagonische wind.

Een busje had ons bij het hotel opgepikt en naar de *Alice Estancia* gevoerd. Een groot wit gebouw dat in een nagenoeg vlak dal ligt dat aan drie zijden door bergen of heuvels wordt begrensd. De estancias hier zijn dikwijls fel gekleurd en dat had vooral vroeger zijn nut. De gauchos die ergens in die schier oneindige vlakke vertoefden gebruikten de verschillend gekleurde gebouwen als baken om te weten waar ze zich precies bevonden. Dat kon namelijk wel eens een probleem zijn want alles lijkt hier erg op me-

kaar. Bij klaar weer kan je hier zeer ver kijken.

In Cerro Frías (de Koude Berg of Koude Heuvel) kan je kiezen tussen verschillende middelen om de tocht verder te zetten. Ofwel op de rug van een paard, eenvoudig te voet, afdalen langs een kabel of met een vier maal vier de heuvels op langs zeer oneffen paden. Wij hadden voor het laatste gekozen.

Gedurende de tocht kregen we prachtige panorama's te zien van de Torres del Paine, de noordelijke en de zuidelijke arm van het Lago Argentino en een kijkje op de Cerro Fitz Roy. Een nogal avontuurlijke tocht langs soms zeer steile paden die het gebruik van de aandrijving op de vier wielen van de al zwaar beproefde Land Rover absoluut nodig maakten.

Allemaal beestjes

We hadden er wel wat op gehoopt maar het niet echt verwacht om kennis te kunnen maken met enkele bijzondere specimen van de lokale fauna. We werden in ruime mate bediend.

Onderweg naar boven, op een plateau waar we halt hadden gehouden om er van de spectaculaire vergezichten te kunnen genieten, dook daar opeens in al zijn enormiteit de vliegende koning van de Andes op: de Andescondor! Al eerder, bij de Aconcagua, hadden we er eentje gezien maar die was zeer hoog en zeer ver van ons verwijderd. Niet veel meer dan een stip boven een bergrug. Hier echter passeerde deze aaseter ons bijna rakelings. Een schrikwekkende verschijning, deze reusachtige gier. Eén van de grootste vliegende vogels ter wereld met zijn drie meter spanwijdte. Je zou voor minder op de vlucht slaan maar wij waren levend genoeg opdat deze lijkenpikker ons met rust zou laten.

Het is hoe dan ook een raar beest. De condor heeft net als vele andere gierensoorten een kale kop die makkelijker schoon te houden is. Samen met zijn overgrote formaat krijgt hij daardoor een nog angstaanjagender uiterlijk. De kop van de mannetjes wordt vaak bekroond met een grote rode kam, terwijl de nek huidplooien heeft. Condors kunnen blozen! Iets wat vele mensen verleerd hebben. Maar de condor doet het ook maar om sociale contacten met soortgenoten te onderhouden. Tijdens hete dagen plast de condor op zijn poten om deze af te koelen. Ik vraag me af of hij dat in de vlucht doet. Indien ja, dan blijf ik liever uit de buurt van zijn vluchttraject.

De condor wordt bedreigd in zijn voortbestaan. De boeren zien er namelijk een gevaar in voor hun vee. Terwijl het dier toch een aaseter is en dus niet zomaar een levende koe of

een huppelend schaapje aanvalt. In Argentinië blijft de populatie stabiel, in andere streken van het Andesgebergte gaat die achteruit. De condor verblijft niet uitsluitend in de bergen zoals wel eens gedacht wordt maar hij vertoont zich ook in de open graslanden en woestijnen en soms in de bossen rondom de Andes. Het exemplaar dat ons in verrukking bracht was net op weg naar zo'n open grasland.

De condor kan op een hoogte van 3000 tot 5000 meter leven en hij maakt zich niet al te moe door overvloedig met zijn grote vleugels te gaan wapperen. Hij houdt zich in de lucht door te zweven op de thermiek, bellen warme, stijgende lucht, door bijvoorbeeld 's morgens vroeg te vertrekken uit een Andesvallei. Zonder al te veel energie te verbruiken kan hij zich dan omhoog werken wanneer de zon de rotsen en de lucht opwarmt, haast zonder een veer te verroeren. Een condor reist soms meer dan 200 kilometer op zoek naar aas en soms naar vogeleieren. In het binnenland eten zij vooral grote zoogdieren. Bij de kust staan voor de condor logischerwijze eerder zeezoogdieren op het menu.

De chauffeur van de Land Rover die wij getroffen hadden was een man van weinig woorden. Hij sprak dan ook slechts één woord toen een silhouet zich boven een heuvelrug aftekende: „Guanaco“. En inderdaad, daar stond een vertegenwoordiger (man/vrouw) van deze lamasoort.

De guanaco heeft een schouderhoogte van 1 tot 1,2 meter en is ongeveer 90 kilo zwaar. Er zijn niet zoveel verschillende kleuren. Iets wat slechts varieert van lichtbruin tot een wat donkerder kaneelkleur. Guanacos worden nog als wild beschouwd, in tegenstelling tot de lama die gedomesticeerd is. Hun naam hebben ze gekregen van het Quecha-woord „wan-

De guanaco
Afbeelding van het internet. Public Domain

aku“ of „huanaco“. Wat het moet betekenen heb ik niet kunnen achterhalen. Wel dat jonge guanacos worden aangeduid met „chulengos“.

De guanaco is volkomen aangepast aan de harde levensomstandigheden in de droge, arme halfwoestijn waar slechts weinig te eten is. Ze leven in kuddes. Hetgeen direct duidelijk werd doordat we na het schijnbaar eenzame dier op de heuvelrug een kleine kudde te zien kregen. De groepen zijn samengesteld uit vrouwtjes en jongen met één mannelijk, dominant dier. Er bestaan ook kuddes van „vrijgezellen“ die soms wel tot 50 exemplaren kunnen omvatten. De gemengde kuddes zijn veel kleiner. Dikwijls niet meer dan een tiental dieren. Meestal houdt het mannetje zich op aan de achterkant van de kudde om die tegen eventuele belagers te kunnen verdedigen of om de

kudde te alarmeren. Wanneer ze op de vlucht slaan halen ze de respectabele snelheid van meer dan 55 kilometer per uur. Waarbij ze handig over allerlei hindernissen springen en zich op steile hellingen staande kunnen houden. Het zijn ook uitstekende zwemmers. Wanneer het spaarzame gras en water niet meer in voldoende mate aanwezig zijn, houden de guanaco zich in leven door aan cactussen te likken. Die bevatten voedingsstoffen of ze zijn met dauw bedekt.

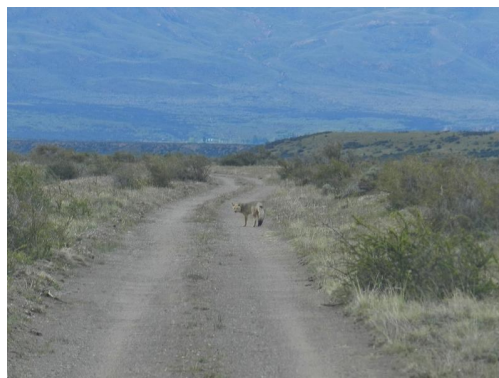
Op de terugweg kruisten we het pad van een vos. Een *grijze vos* (*zorro gris chico*) neem ik aan want die komt het meest voor in deze streken. Zijn verwant de *zorro colorada* is veel zeldzamer. Het beest dat wij zagen had absoluut geen haast en was duidelijk niet geïntimideerd door de jeep met zijn menselijke inhoud. Hij slenterde rustig langs het pad en toen hij daar vanaf week lichtte hij de poot om zijn geurvlag uit te zetten. Alsof hij wilde

demonstreren hoe dat moest. Waarna hij als het ware oploste in de begroeiing.

Al is de vos in deze contreien dan helemaal niet zeldzaam, de populatie wordt toch steeds kleiner. Vooral die van de zorro colorado die zeer sterk is afgenomen gedurende de laatste eeuw. Hetgeen vooral te wijten is, alweer, aan de mens die het dier intensief bejaagd heeft omwille van zijn pels.

Onderweg zagen we ook nog diverse roofvogels van verschillende formaten en soorten.

Beneden aan de Alice Estancia wachtte ons een hartig maal. Het zat eenvoudig in de prijs die we voor deze avontuurlijke tocht hadden betaald.

De vos die wat geërgerd maar niet verschrikt achterom kijkt naar wie hem komt storen.

Kau

De eerste keer dat we in El Calafate op stap waren geweest om in een restaurant te belanden, waren we het spoor om naar het hotel terug te raken enigszins bijster. De, nogmaals, rechte straten waren daaraan niet vreemd want je moet er nu eenmaal aan wennen om "blokken" te gaan tellen om te weten waar je ergens moet afslaan. We vroegen het aan een inwoner. Op zijn beurt vroeg die, heel terecht, welk hotel we bedoelden. We wisten het niet! Een vreemde naam... Gelukkig had iemand in de gauwigheid een brochuurtje meegenomen en daarin stond uiteraard de naam die we zochten: *Kau Yatún*.

Kau Yatún. De Estancia 25 de Mayo

Oorspronkelijk heette het hotel in het Araucan „Kau Llatum“ hetgeen „Huis van de Sterren“ betekende. Later werd dat gewijzigd in het veel prozaischer Kau Yatún in het Tuelche. Wat eenvoudigweg „Huis van Steen“ wil zeggen.

Het hotel waar we verbleven was ons vooraf aangekondigd als een boerderij-hotel. Ze waren daar al een tijdje geleden tot de conclusie gekomen dat de veeteelt niet alleenzaligmakend was in een groeiende toeristenstad als El Calafate. Na vele jaren tussen de schapen en andere beesten, hadden ze ervoor gekozen de estancia voor een deel om te vormen tot een landelijk hotel.

Het *Hotel de Campo Kau Yatún* begon zijn activiteiten in de vroege jaren zeventig van vorige eeuw. Toen de toeristenstromen nog lang niet waren wat ze nu zijn. Maar men volhardde en, zoals ze het zelf stelden: er zat meer toekomst in guanacos, vossen, condors en poema's, samen met gefossiliseerde oesters, krabben en slakken van meer dan 40 miljoen jaar oud dan in levend vee.

Doorheen de jaren is de *Estancia 25 de Mayo* getransformeerd tot een traditioneel hotel. Het is omgeven met populieren en pijnbomen die daar oorspronkelijk geplant zijn om de ongenadige, harde wind van Patagonië te breken. Dicht genoeg bij de stad om er gemakkelijk te voet heen te gaan, ver genoeg ervan verwijderd om aan het toeristische rumoer te ontsnappen. We verbleven er graag. Een wekker had je niet nodig want van zodra het eerste licht in de dag kwam, roerden zich horden vogels met een niet te negeren geluidsvolume. „Knobbelganzen“ dachten we eerst. Het geluid wat de gevleugelde bevolking voortbracht leek er wel wat op. Het bleken echter andere vertegenwoordigers van de avifauna te zijn. Ik heb nog naar hun naam gevraagd maar aangezien mijn Aonikenk wat roestig is verstond ik de naam van de vogels niet eens. Laat staan dat ik die kon uitspreken. Zoeken leverde op dat het de *bandurria* of *gangola* moet zijn geweest. Ze zijn beschermd

want de soort is kwetsbaar, schijnt het. Tja, om zes uur in de morgen wanneer ze losbarsten zou je ze wel eens op die kwetsbaarheid willen pakken.

Eén van de lawaaipapegaaien ofte bandurria (gangola)

© 2012
Michel Christiaens